

THE ABSOLUTE IN GABRIELA MELINESCU'S EXILE POETRY

Bianca Cruci, PhD Student, "Petru Maior" University of Tîrgu Mureş

Abstract : Gabriela Melinescu, the most important exile poet and the most representative poetic – artistic and social sense all revealed through her poetry.. Her entire poetry is inspiration and sensitivity. She gives us a pure and full of candour poetic of profound and constant search for the divine and moral justifications of existence, bringing her fully the gratitude of being placed among the few writers whose creative interior reflects her artistic grandeur.

Keywords: poem, exile, experience of exile, divinity, the Absolute.¹

Silită să aleagă calea exilului în regimul comunist, Gabriela Melinescu se afirmă ca voce distinctă a generației neomoderniste. Întreaga interpretare critică a poeziei sale axându-se pe cele două constante ale vieții autoarei, perioada trăită în țară și exilul, care capătă expresii cu totul diferite în opera ei. Poezia ei pare să fie o afirmare a încrederii în capacitatea nelimitată a omului de a putea transforma o realitate crudă într-o oportunitate de manifestare a potențialului său creator.

Exilul în cazul ei este valorificat nu doar ca o expresie a traumei, dar și ca o expresie a libertății care-i oferă persoanei deschidere spre noi orizonturi și îmbogățirea sinelui în raport cu celălalt. De cele mai multe ori scriitorii își schimbă paradigmele la nivelul creației, scrierilor lor și anume "exilul este descris ca o condiție fizică și mentală, este o stare care îl eliberează și îl constrânge pe scriitor; scrisul este atât cauză a exilului cât și modalitate de a depăși această experiență; exilul este atât spiritual/abstract, cât și material; este personal/individual și politic/colectiv. Scriitura exilică recuperează trecutul și îl re-imaginează; exilatul scrie despre trecut și despre viitor; experiența exilului este unică dar și universală, exilul îmbunătățește dar și restricționează opera scriitorului." (.. exile writing often contains the following unity of opposites; the condition of exile is depicted as physical and mental, exile is a state that both liberates and confines the writer, writing is both the cause of exile and the way to supersede it; exile is both spiritual/abstract and material; exile is personal/individual and political/collective, exile writing recuperates the past and re-imagines it, exiles write about the past and also about the future, the experience of exile is both unique and universal; exile improves and also restricts the writer's work...).

În exil, omul se simte mai aproape de divinitate. Scriitura exilică devenind un suport afectiv-moral, emoțional, care suplinește parcă înstrăinarea, despărțirea de cei dragi și dobândirea unei forțe de a merge mai departe în noua viață.

Pentru Gabriela Melinescu, actul creației coincide cu o descindere în abis unde fiecare poate să salveze ceva, pentru sine, semenii și Dumnezeu.

Ea știe că actul creator stă în centrul vieții spirituale². Setea de absolut face ca noi să fim cu adevărat oameni, iar omul are înalta nevoie de a cunoaște, de a împlini, aspirațiile sale

¹. Sophia McClennen, *The Dialectics of Exile, Nation, Time, Language and Space in Hispanic Literature*, Purdue University Press, 2004, p. 30.

spre mai bine. Omul trăiește dimensiunea spirituală a vieții³, de altfel omul nu a putut trăi fără absolut și nu s-a putut mărgini la empiric și relativ⁴.

Absolutul este ceva perfect, ceva care își este sieși îndeajuns⁵, dar fără absolut nu este cu puțință nimic, nici în plan spiritual, nici în plan moral. Ca principiu, este cheia de boltă a gândirii omenești, iar ca realitate este izvorul și pacea existenței spirituale⁶.

Transcendentul ține de divinitate, de Dumnezeu, de absolut. Pentru om, Dumnezeu este relevant în natură și în spirit, dar cu toate acestea imperfecțiunea omului nu-l oprește de a avea rudenie spirituală cu divinitatea. În raportul dual om-Dumnezeu, nu numai transcendentul coboară și spiritualizează lumea, ci și omul prin aspirațiile sale devine colaborator al lui Dumnezeu. Omul poartă în el ideea divină și este activ și liber de a crea și el în ordinea lucrurilor durabile. Omul îl imită pe Dumnezeu prin participarea la opera de creație⁷.

Omul nu poate alunga tainele, a trăi fără ele înseamnă a muri sufletește. Omul adevărat are sete de absolut. Căutând absolutul, omul se caută pe sine în forma desăvârșită, caută împlinirea firii sale⁸.

Locul unde setea de absolut a omului se arată mai pură și puternică este sufletul omului, a cărui dorință este să atingă desăvârșirea existenței sale, adică să descopere realitatea, principiul, sensul, adevărul, adică pe Dumnezeu. A-l descoperi pe Dumnezeu înseamnă a-ți dilata ființa, a participa la binele și frumusețea supremă. Descoperirea lui Dumnezeu în sufletul omului este starea de împlinire în care își găsește pacea și rostul⁹.

Privită dintr-un alt punct de vedere al existenței noastre, absolutul, setea de absolut este năzuința către împlinire, echilibru și armonie. Toate acestea omul nu le poate dobândi fără un principiu existențial. Astfel încât setea de absolut este prezența activă a unei realități transcendente prin care omul devine mai puternic¹⁰.

Convinsă că omul are trei dimensiuni fundamentale, una cosmică, alta morală și alta transcendentă¹¹, Gabriela Melinescu în poezia ei experimentează o lume care nu poate fi exprimată conceptual, aderența ei la realitate este o adevărată participare, este un act de experiență interioară care cucerește și vrea să exprime starea de mister și incandescență a lumii¹².

Vorbind despre Absolut ca Dumnezeu, divinitate în poezia Gabrielei Melinescu, pornim de la simplitatea și curajul în abordare al poetei în ceea ce privește modul de adresare și relaționare cu divinitatea pe care o percepe ca o relație fiu - părinte "Domnului mai ales îi spun Tu/Pentru că este prietenul cel mai drag din copilăria mea. /Oare un copil îi spune părintelui iubit altfel decât Tu? /Sună frumos în toate limbile pe care le știu și acest Tine

². Ernest Bernea, *Trilogie Filosofică .Adevăr și cunoaștere .În căutarea unei definiții a omului .Cultura ca idee și formă* Edit.Dacia Cluj-Napoca,2002.(pg.75).

³. Idem, p.90.

⁴. Idem, p.91.

⁵. Idem, p.89.

⁶. Idem, p.89.

⁷. Ibidem, p.74.

⁸. Ibidem, p.92.

⁹. Ibidem, p.96.

¹⁰. Ibidem, p.102.

¹¹. Idem, p.64.

¹². Idem, p.43.

dintr-o iubită literă a alfabetului ebraic înseamnă multe lucruri despre mine/Meditez uneori la această literă din Tu și simt în ea vibrații de la frații și surorile mele pe care nu-i pot întâlni¹³.

Faptul că a trebuit să trăiască în exil, departe de ai săi, a determinat o și mai mare sensibilitate a corzii sale artistice precum și lipsa propriilor fii probabil au determinat – o să-și considere creația artistică asemeni unei autentice nașteri de Cuvinte – Copii. Însăși titlul volumului din 2002 „Cuvinte nou născute” ne sugerează aceasta. Cuvintele sale vibrează, au viață, prin ele curge sângele – sevă al poetei, cu toate împlinirile și durerile sale. Nașterea în chip simbolic este ceva nobil ea știe că “Sunt zidită în pământ/sunt în viață/ca să nasc stele, poeme “ Singurătatea ființei este trădata de versurile “N-am întâlnit pe nimeni până acum/cu care să-mi doresc copilul. /Nu te-am întâlnit decât pe tine/fulgere, ca să-mi luminezi inima “(Ploaie de aur).

Într-o confesiune a poetei ea recunoaște că “pentru mine, poezia s-a născut în momentul în care am simțit că aveam un secret, o limbă interioară cu care puteam să fiu aproape de toate ființele animate și inanimate. Secretul meu, limba interioară, se opunea comunicării obișnuite; era vorba de o limbă vie, fără gramatică și alte reguli, o limbă spontană primită din îndepărtata planetă din care “căzusem” direct în corpul mamei mele, Maria și apoi în viața de pe pământ¹⁴.

Chiar dacă își considera creația ca pe o naștere personală, în viziunea ei “nimic nu i se pare mai curat decât cerul “. Declara că/orice mi s-ar întâmpla mă ridic prin suspin/, de aici viziunea omului care apreciază valoric moralitatea, că indiferent ce i s-ar întâmpla omul poate să se ridice, să se purifice, să se înalte spre Cer prin lacrimă și rugăciune – suspin. Prin această asceză minimă “corpul lucește ca un zepelin în ochii oamenilor/Plină de cer sunt, gata de zbor “. Exercițiul rugăciunii ușurează ființa făcând-o ușoară gata să zboare. (Fecioara)

Poemele sale aduc un plus de profunzime și gravitate, de asceză inspirată a eului care este confruntat tragic cu lumea și căutând o soluție de echilibru într-o contemplație eliberatoare. Asociind elegiei iubirii emoția religioasă a comuniunii cu marele univers. Prin ele poeta revine în literatură mai bogată sufletește¹⁵.

Alteori poemele sale sunt pline de un intimism suav în care apar motivele păsării, cailor, al pustiului. Discursul liric este egal, fără metafore spectaculoase, starea poetică desfășurându-se într-o netulburată umoare (motivul luminii). “Eu am văzut lumina crescând într-o pădure/De arbori transparentă cu umbra tristă/Prea orbitor îi era umbletul și prea subțire pasul/Și fructul toamnei se aurea văzând cu ochi grav/Eu am văzut lumina cum se lasă pe mare/Cum orbitor de albă se răsturna peste pod/și am văzut și frații pădurii cum alergau orbește/să prindă răsăritul incandescent pe mal.../Și răsăritul nimeni nu-l mai putea vedea/... /Eu am văzut lumina/¹⁶.

Pe lângă acestea, ea se destăinuie tot în cartea Aurei Christi că” totul ma leagă de cer “¹⁷, declarând că este o prietenă a Domnului:” am învățat să mă împrietenesc cu Domnul în copilărie, rugându-mă și recomandând pe ai mei”. Mărturisește de asemenea că o anume

¹³. Aura Christi, *Banchetul de litere*, Editura: Ideea Europeană 2006, p.191.

¹⁴. Aura Christi, *Banchetul de litere*, Editura: Ideea Europeană, Bucuresti, 2006, p. 185.

¹⁵. Ion Pop, *Referințe critice*, în Gabriela Melinescu, *Puterea morților asupra celor vii*, Editura Polirom, Iasi 2005, p. 285.

¹⁶. Eugen Barbu, *O istorie polemică a Literaturii Romane de la origini pâna în prezent Poezia contemporană*, Editura Eminescu, București, 1975, p434.

¹⁷. Aura Christi, *Banchetul de litere*, p.191.

mătușă Zenovia pe numele de călugărie “ne-a inițiat în misterele rugăciunii inimi, a respira cu numele Lui, a face simțită în inimă prezența lui și a ne aminti de acest lucru prin respirație, adică tot timpul¹⁸. Conștiință de importanța vieții creștine și a pocăinței, Gabriela Melinescu se bucură de viață “cade în adorare” pentru ce este frumos, dar “nu are de gând să părăsească această viață” cu păcate grele în spate, ea face eforturi să salveze ce este ceresc în ea¹⁹, pentru că nu este suficient ca oamenii să fie doar spirituali, ei trebuie să se străduiască să redevină “cerești” ca la începutul lumi. Tot ea adaugă că, ce ne desparte de cer este trupul nostru care este o limită foarte complicată, un templu ce ne reține în imperfecțiune dar cu toate acestea este un mare mister pe care nu-l poate nimeni” sparge²⁰.

Poeta crede că „însămi sunt natură, tot ce există, ce simt, este al Lui și nu sunt separată niciodată de El, de Dumnezeu” și „cel cu credință e lovit de soartă și suferă tot de la viață dar el are în jurul său mereu prezența celui în care crede și așa se face că el nu se prăbușește și se ridică din mila lui Dumnezeu, care la evrei se numește Strălucirea Schekinei”²¹. Adeseori vrea să știe ce este iubirea care ne torturează dar și prietenia care ne dezamăgește? /Pe Eternel l-aș întreba cu un vers din psalmii lui David” Ce sunt eu Doamne, ca tu să ții cont de mine?²².

Poezia Gabrielei Melinescu s-a aflat în centrul unei mișcări de înnoire lirică ascendentă din anii '60 și deplin cristalizată în deceniul al nouălea. Opera ei se situează pe înaltele paliere ale originalității. Avem imaginea unei poete” ingenuu răsfațate” cu inflexiuni ludice și cochetării nevinovate de eros adolescentin²³.

Ea atinge artisticul prin emigrarea în spațiul imaginarului, practicând relaționări insolite, dând curs fanteziei substituind vorbirii explicite limbajul criptic. Ludicul nu exclude meditația, după cum intelectualizarea nu anulează prin refrigație sugestiile de frenezie a simțurilor.²⁴

Romantică prin sensibilitate, poeta modernizează romantismul uneori chiar îl postmodernizează prin textualizări dând neoromantismului personal, ermetizat accente expresioniste, dus până spre suprarealism²⁵.

Ion Pop remarcă faptul că poeta face eforturi de depășire a liricii de jubilație senzorială spre o formulă mai abstractă, sugestia înlocuind tot mai mult confesiunea. Frenezia ei vitalistă se apropie de ce Nichita Stănescu numea „un dans rotund al stărilor de spirit” cu deosebirea că poeta continua să-și rafineze nivelul senzorial al contactelor cu universul, în vreme ce Nichita Stănescu accentua pe latura intelectuală a perspectivei. Gabriela Melinescu propune expresia unei stări de evanescență, de risipire a ființei, într-o beție de culori, o reverie stilizată în care sentimentul realului suferă o relativă deformare²⁶.

În poezia ei se regăsește o anume tensiune între real și ireal, între limitele restrictive ale existenței comune și spațiul eliberator al fanteziei și visului. O încălcare a ordinii divine pare să înceapă atunci când subiectul față cu întâmplările lumii, pare să nu mai păstreze un

¹⁸. Idem, p.192.

¹⁹. Idem, p.192.

²⁰. Idem, p.192.

²¹. Idem, p.206.

²². Ibidem, p.208.

²³. Rreferinte Critice, *Puterea morților asupra celor vii*, p.280.

²⁴. Dumitru Micu, *Istoria literaturii romane de la creația populară la postmodernism*, Editura Saeculum I.O., Bucuresti 2000, p.362.

²⁵. Idem, p.362.

²⁶. Ion Pop, *Poezia unei generații*, Editura: Dacia, Cluj –Napoca, 1973, p.284.

control lucid asupra lor abandonându-se reveriei „Mergem să vedem cum petrec caii/Este vremea cailor. /Plimbă aceste hamuri aerul/Ca o elastică limbă/Stâlpi de gumă se îndoiaie/călcând ordinea divină/Cineva îmi ia oasele, plutesc pe marginile prisme de lumină”²⁷.

The research presented in this paper was supported by the European Social Fund under the responsibility of the Managing Authority for the Sectoral Operational Programme for Human Resources Development, as part of the grant POSDRU/159/1.5/S/133652.

Bibliografie

1. Aura Christi ,Banchetul de Litere, edit.Ideea Europeană ,București,2006;
- 2.Gabriela Melinescu ,Puterea morților asupra celor vii,edit .Polirom,Iasi,2005;
- 3.Ion Pop,Poezia unei generații,edit. Dacia ,Cluj Napoca ,1973;
- 4.Dumitru Micu , Istoria Literaturii Române , de la creația populară la postmodernism,edit ,Saeculum I.O.,București ,2000;
- 5.Eugen Barbu ,O istorie polemică și antologică a literaturii române de la origini până în prezent,Poezia română contemporană , edit .Eminescu,1975;
- 6.Ernest Bernea , Trilogie Filosofică .Adevăr și cunoaștere.În căutarea unei definiții a omului .Cultura ca idee și formă ,edit. Dacia , Cluj Napoca , 2002;
- 7.Sophia McClennen, The Dialectics of Exile, Nation,Time,Language and Space in Hispanic Literature , Purdue University Press, 2004.

²⁷. Ion Pop, p.285.